

Vergaderjaar 2023–2024

27 830

Materieelprojecten

Nr. 439

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 mei 2024

De dreiging van antischipraketten en drones tegen marineschepen neemt toe. Defensie heeft meerdere projecten in gang gezet voor de verdediging tegen deze dreigingen. Eén daarvan is het project «Vervanging *Close-in Weapon System*» (CIWS) voor de luchtverdediging van marineschepen op de korte afstand. Met dit project vervangt Defensie het huidige Goalkeeper-snelvuurkanon.

Het CIWS-project is complex. Defensie verwerft met dit project twee elkaar aanvullende wapensystemen via in totaal acht deelcontracten met drie verschillende fabrikanten. Deze deelcontracten zijn niet allemaal gelijktijdig gereed. Met deze voortgangsbrief informeer ik u over twee deelcontracten waarvoor Defensie uiterlijk 1 juli aanstaande verplichtingen wil aangaan. Gezien de verdere planning van het project is het noodzakelijk om voor deze producten de deelcontracten nu te ondertekenen. Later dit jaar of begin 2025 wordt uw Kamer geïnformeerd over de resultaten van de verwervingsvoorbereidingsfase (D-fase) van dit project.¹

Behoefte

Dreiging – De dreiging tegen marineschepen groeit en wordt meer divers. Geavanceerde antischipraketten vliegen sneller dan het geluid en kunnen onvoorspelbare vluchtpatronen uitvoeren. Daarnaast is er een dreiging van meer eenvoudige antischipraketten waarover steeds meer landen en strijdgroepen beschikken, zoals recent bleek bij aanvallen door Houthis-eenheden op civiele scheepvaart in de Rode Zee. Op termijn is een proliferatie van zowel de geavanceerde als de meer eenvoudige antischipraketten te verwachten. Daarnaast vormen ook vliegtuigen, helikopters en zowel vliegende als varende drones een dreiging. Defensie heeft voor de marineschepen behoefte aan wapensystemen die met deze veranderende dreiging kunnen omgaan.

¹ De Kamer heeft op 3 mei 2018 de A-brief ontvangen over dit project en op 14 januari 2021 de B-brief (Kamerstukken 27 830, nrs. 220 en 329).

Huidige bewapening – Nederlandse marineschepen beschikken over een gelaagde verdediging tegen deze dreigingen. Het gaat om een verdedigingslaag voor de lange afstand, één voor de middellange afstand en één voor de nabijverdediging. De Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LC-fregatten) beschikken als enige schepen over alle drie de verdedigingslagen. De LC-fregatten kunnen met hun *Standard Missile-2* (SM-2) raket voor de lange afstand een maritieme taakgroep van meerdere marineschepen beschermen.

De verdediging op de middellange afstand is aanwezig op de LC-fregatten en op de fregatten voor onderzeebootbestrijding. Nu zijn dat de M-fregatten, deze worden vervangen door de *Anti Submarine Warfare* (ASW-)fregatten.² Met hun raketten voor de middellange afstand kunnen de fregatten zichzelf en schepen in hun onmiddellijke nabijheid verdedigen.

Het Goalkeeper-snelvuurkanon dient voor de nabijverdediging op de korte afstand van het eigen schip. Met dit wapensysteem zijn momenteel uitgerust de vier LC-fregatten, de twee huidige M-fregatten, de twee amfibische landingsschepen (*Landing Platform Docks*, LPD's) en het *Joint Support Ship* (JSS).

Vervanging Goalkeepers – De voorgenomen vervanging van de Goalkeeper-snelvuurkanons voor de nabijverdediging is kwalitatief ongewijzigd sinds de B-brief van januari 2021. De vervanging bestaat uit twee, elkaar aanvullende wapensystemen:

- Het eerste wapensysteem is de combinatie van het 76mm-kanon met de radargeleide DART-granaten. Met behulp van de nieuwe Pharos-radar van Thales NL worden deze granaten naar het doel geleid. Het 76mm-kanon kan ook gewone, ongeleide munitie verschieten.
- Het tweede wapensysteem is de *Rolling Airframe Missile* (RAM), een luchtdoelraket voor de korte afstand. Voor deze raket is een eigen lanceerinrichting nodig.

Defensie voorziet de ASW-fregatten, het *Combat Support Ship* (CSS) en het JSS van beide wapensystemen. De twee LC-fregatten die het langst in dienst blijven, namelijk tot de tweede helft van de jaren '30, krijgen alleen de RAM-raketten want op deze schepen is geen plaats voor een 76mm kanon met de bijbehorende Pharos-radar. De beide LPD's behouden hun huidige Goalkeepers want gezien de resterende levensduur van de LPD's is het niet doelmatig deze schepen te voorzien van de vervangende systemen.

Voortgang project

In de B-brief van begin 2021 stond de planning dat de D-brief over de resultaten van de verwervingsvoorbereidingsfase begin 2022 kon worden verstuurd. Meerdere factoren hebben geleid tot een latere planning. Het project heeft een nauwe relatie met het project «Vervanging M-fregatten (ASWF)» waarvan de D-brief uiteindelijk is verstuurd in april 2023. Met de Defensienota 2022 is de reikwijdte van het project vergroot ten aanzien van de twee LC-fregatten en het CSS.

Verder bleek de projectvoorbereiding complex en hebben leveranciers door capaciteitsbeperkingen meer tijd nodig voor de levering van de Pharos-radar, de RAM-systemen en het vuurleidingsstelsel. Uw Kamer

² Bij de LC-fregatten betreft het om de *Evolved Sea Sparrow Missile* (ESSM) Block 1, bij de M-fregatten gaat het om de NATO *Sea Sparrow Missile*. Twee LC-fregatten en de ASW-fregatten gaan beschikken over de ESSM Block 2 raket (Kamerstuk 27 830, nr. 430).

is hier eerder over geïnformeerd.³ Deze combinatie van factoren heeft eraan bijgedragen dat nog niet alle onderhandelingen met de fabrikanten zijn voltooid en dat de levering en inbouw van de systemen wijzigt van 2025–2030 naar 2028–2032.

Verwerving

Voor het CIWS-project worden meerdere deelcontracten met drie fabrikanten gesloten. Dit betreft:

- Leonardo: de 76mm kanons en de DART-munitie;
- RAMSYS: de RAM-luchtdoelraketten, de lanceerinrichtingen en technische informatie;
- Thales NL: de Pharos-radar, een aangepast radar- en vuurleidingssysteem en de integratie van de verschillende componenten tot één werkend systeem.

Zoals uiteengezet in de B-brief verwerft Defensie de onderdelen van Thales NL met gebruikmaking van art. 346 VWEU (Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie). De overige onderdelen worden *single source* aanbesteed bij de genoemde leveranciers met gebruikmaking van de Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied (art. 2.23, de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging).

In totaal betreft het acht deelcontracten. De twee eerste deelcontracten, met Leonardo en Thales NL, hebben betrekking op de ASW-fregatten. Deze deelcontracten vallen onder het beslag van de D-brief van het project «Vervanging M-fregatten (ASWF)». Na behandeling door uw Kamer van deze D-brief is Defensie voor deze deelcontracten de verplichtingen aangegaan.⁴

Inmiddels heeft Defensie overeenstemming bereikt over twee verdere deelcontracten met Leonardo en Thales NL. Deze deelcontracten hebben hoofdzakelijk betrekking op aanschaf van de 76mm kanons voor het CSS en het JSS en de integratie daarvan in het schip, zonder de Pharos-radar waarvoor later een deelcontract wordt gesloten. Deze twee deelcontracten voor het 76mm kanon zorgen al voor meer capaciteiten op deze schepen. De offertetermijn van deze twee deelcontracten verloopt op 1 juli aanstaande. Met de ondertekening van deze twee deelcontracten gaat Defensie verplichtingen aan voor een bedrag van in totaal minder dan € 50 miljoen.

De gesprekken met de drie leveranciers over de overige deelcontracten zijn nog gaande. Dit betreft onder meer een deelcontract met Thales NL voor de Pharos-radar voor meerdere schepen, en deelcontracten met RAMSYS voor de RAM-raketten, de lanceerinrichtingen en technische informatie. Met de resterende deelcontracten zijn verplichtingen gemoeid van in totaal meer dan € 250 miljoen. Na het bereiken van overeenstemming ontvangt uw Kamer daarover een D-brief. Indien de offertetermijnen van de leveranciers uiteenlopen, wordt dit mogelijk een D-brief in twee gedeelten. Defensie streeft ernaar dat uw Kamer begin 2025 alle relevante informatie heeft ontvangen en dat voor alle deelcontracten de verplichtingen zijn aangegaan.

Naast de twee ASW-fregatten voor Nederland schaft Defensie ook twee ASW-fregatten voor België aan. Dit vloeit voort uit de nauwe samenwerking met België op marinegebied, waarbij België de mijnenbestrij-

³ Afwijkingsrapportage van het Defensie Projectenoverzicht 2022 van 17 mei 2023, en het Defensie Projectenoverzicht 2023 van 19 september 2023, Kamerstukken 27 830, nrs. 400 en 417

⁴ Commissiedebat Materieel van 28 juni 2023, Kamerstuk 27 830, nr. 416

dingscapaciteit voor onze beide landen verwerft en Nederland zorgt voor de vervanging van de M-fregatten van beide landen. De Belgische ASW-fregatten krijgen dezelfde systemen voor nabijverdediging als die van Nederland. De deelcontracten die Defensie sluit voor de wapensystemen van de ASW-fregatten hebben dan ook mede betrekking op verwervingen voor België. Deze komen voor rekening van België.

Financiële aspecten

Het budget van het project CIWS bevindt zich in de bandbreedte tussen € 250 miljoen en € 1 miljard. Dit budget bevat een risicoreservering en komt ten laste van de defensiebegroting. Het financiële beslag van de twee deelcontracten waarvan de offertetermijn op 1 juli verloopt, bedraagt in totaal minder dan € 50 miljoen.

De CIWS-wapensystemen voor de ASW-fregatten worden betaald uit het project «Vervanging M-fregatten (ASWF)» en niet uit het CIWS-project. De verwervingen voor het CSS die met de Defensienota 2022 zijn toegevoegd, worden wel betaald uit het budget van het CIWS-project. De twee deelcontracten die nu voorliggen, hebben geen betrekking op de ASW-fregatten. De commercieel vertrouwelijke bijlage (kenmerk BS2024016039) bevat nadere financiële informatie⁵.

Vooruitblik

De offertetermijn van de twee deelcontracten die nu voorliggen, verloopt op 1 juli aanstaande. Ik verzoek uw Kamer hiermee rekening te houden met de behandeling van deze brief. Zoals vermeld streeft Defensie ernaar dat begin 2025 alle verplichtingen voor dit project zijn aangegaan, nadat uw Kamer hierover is geïnformeerd in overeenstemming met het Defensie Materieel Proces. De installatie van de verschillende componenten op de marineschepen is voorzien voor de periode 2028–2032.

De Staatssecretaris van Defensie,
C.A. van der Maat

⁵ Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer